

Rafał Riedel

Uniwersytet Opolski
Wydział Nauk Społecznych
Instytut Politologii
riedelr@wp.pl

ZRÓŻNICOWANA INTEGRACJA W EUROPIE – ŹRÓDŁA, MECHANIZMY, KONSEKWENCJE

Streszczenie: Kwestia zróżnicowanej integracji stanowi przedmiot ożywionej debaty zarówno wśród polityków, publicystów, jak również naukowców. Niewątpliwie zaawansowanej eksploracji wymaga jej pełne zrozumienie naukowe, dlatego celem niniejszego tekstu jest ustalenie źródeł i natury samego zjawiska zróżnicowanej integracji, przegląd głównych koncepcji analitycznych i wskazanie podstawowych mechanizmów nim rządzących. Tekst, metodą analizy deskryptywnej, oferuje również wnioski na temat potencjalnych konsekwencji postępujących procesów zróżnicowania integracji europejskiej.

Słowa kluczowe: zróżnicowana integracja, Europa wielu prędkości, Unia Europejska.

JEL Classification: E0, E5, E6, F5, F6.

Wprowadzenie

Koncepcja zróżnicowanej integracji jest swego rodzaju odpowiedzią na dylemat, który w uproszczony sposób może zostać ujęty w dychotomii: członkostwo – brak członkostwa. Okazuje się, że w rzeczywistości stan członkostwa lub stan braku członkostwa wyznaczają zaledwie pewnego rodzaju punkty graniczne całego spektrum, które mieści się pomiędzy nimi. Możemy zatem mieć do czynienia z członkostwem niepełnym (trwałym lub tymczasowym). Brak członkostwa nie oznacza również braku integracji – w pewnym stopniu gospodarki pozostające poza Unią Europejską (UE) pozostają z nią zintegrowane, bez względu na reżim prawny w jakim funkcjonują (np. stan stowarzyszenia). Wewnątrz Unii Europejskiej państwa o formalnym pełnym statusie członkowskim pozostają

bardziej lub mniej zintegrowane realnie. Zróżnicowane jest również otoczenie Unii Europejskiej, pozostające z Unią w relacjach gospodarczych i politycznych. Zdaniem niektórych autorów system zróżnicowanej integracji stopniowo zastępuje system integracji jednolitej [de Neve, 2007, s. 503].

W miarę upływu czasu należy się spodziewać rosnącego zróżnicowania. Po każdym rozszerzeniu liczba państw członkowskich UE rośnie, a więc rośnie też potencjał heterogeniczności Unii Europejskiej. Każda kolejna rewizja traktatowa przenosi nowe kompetencje na poziom unijny, tak więc rosnąca liczba „uwspólnotowionych” kompetencji (z 28 w latach 90. XX w. do 37 w pierwszej dekadzie XXI w.) również sprzyja większemu zróżnicowaniu. Oczywiście tego typu analizy nie należy ograniczać jedynie do prawa pierwotnego. Prawo pochodne, jak wynika z jego natury, jest wtórne wobec prawa pierwotnego i należy spodziewać się efektu fali, tzn. proporcjonalnego odzwierciedlenia w nim również zróżnicowania na poziomie prawa traktatowego.

W latach 50. XX w. integracja skupiona była na kilku wąskich obszarach. Jednocześnie możliwości rozszerzeniowe były silnie ograniczone – Wspólnoty Europejskiej otoczone były od południa i od wschodu państwami niedemokratycznymi, często o odmiennych modelach gospodarczych. Przełom lat 80. i 90. XX w. to nie tylko otwarcie się Wspólnot na nowe obszary integracyjne, ale również upadek bloku wschodniego, który stanowił swego rodzaju naturalną granicę procesu integracyjnego na wschodzie. Mamy więc tutaj do czynienia z koincydencją dwóch czynników sprzyjających zróżnicowaniu w procesie integracyjnym [Mohler i Seitz, 2012, s. 475-500].

Kwestia zróżnicowanej integracji stanowi więc przedmiot ożywionej debaty zarówno wśród polityków, publicystów, jak również naukowców. Niewątpliwie dalszej eksploracji wymaga jej pełne zrozumienie naukowe, dlatego celem niniejszego artykułu jest ustalenie źródeł i natury samego zjawiska zróżnicowanej integracji, przegląd głównych koncepcji analitycznych oraz wskazanie podstawowych mechanizmów nim rządzących. Praca, metodą analizy syntetycznej, oferuje również wnioski na temat potencjalnych konsekwencji postępujących procesów zróżnicowania integracji europejskiej.

1. *United in Diversity...* Przegląd koncepcji różnicowanej integracji oraz stosowanych metafor

Różnego rodzaju koncepcje zróżnicowanej integracji są instytucjonalno-prawną odpowiedzią na rosnącą dywergencję i heterogeniczność wewnątrz Unii Europejskiej. Co więcej, wraz z rosnącą liczbą państw członkowskich oraz ro-

snącą liczbą ponadnarodowych kompetencji, należy spodziewać się coraz większej heterogeniczności wewnątrz Unii. Nie wszyscy członkowie są jednakowo gotowi, a nawet chętni, do podejmowania dalszych wysiłków integracyjnych [Andersen i Sitter 2006, s. 313]. Zdaniem B. Lerutha i Ch. Lorda [2015, s. 754-764], współcześnie około połowy polityk wspólnotowych wdrażanych jest w sposób zróżnicowany. Oznacza to więc, że różnego rodzaju koncepcje zróżnicowanej integracji zasługują na to, aby znaleźć się w centrum uwagi i zainteresowań badawczych studiów europejskich. Co więcej, samo zróżnicowanie nie powinno być traktowane jako swego rodzaju aberracja procesu integracyjnego, ale jego stała, permanentna cecha. Zróznicowana integracja jest pochodną poszerzania i pogłębiania integracji, dlatego większość autorów wyróżnia zróżnicowania wertykalne i horyzontalne. Wertykalne dotyczy zróżnicowania w ramach poszczególnych polityk, horyzontalne z kolei zróżnicowania w ramach państw (terytorialne?). W miarę upływu czasu zróżnicowana integracja nie tylko stała się coraz bardziej powszechna, jak również skonsolidowała się.

Zróznicowana integracja jest więc nie tylko analityczną koncepcją, ale jest zarówno stanem, procesem, swego rodzaju systemem czy wreszcie – jak sugerują niektórzy [Leruth i Lord, 2015, s. 754-764] – teorią pozwalającą nam lepiej zrozumieć współczesny porządek w Unii Europejskiej. W literaturze przedmiotu można zidentyfikować ponad trzydzieści różnych koncepcji zróżnicowanej integracji. Nie jest jednak celem niniejszej analizy rekonstruowanie i klasyfikacja poszczególnych modeli. W niniejszej pracy zostaną zaprezentowane wybrane, najbardziej reprezentatywne koncepcje zróżnicowanej integracji, zarówno te uznane w literaturze naukowej, jak i przykłady bardziej publicystycznych ujęć. Przegląd taki ma służyć wnioskowaniu syntetycznemu, którego celem jest ustalenie źródeł, mechanizmów oraz spodziewanych konsekwencji postępujących procesów zróżnicowanej integracji w Europie.

Nie istnieje jedna, uznana, zweryfikowana teoria zróżnicowanej integracji [Koelijer, 2001, s. 125-151]. Istnieją za to pewne modele analityczne, czerpiące z różnych podejść teoretycznych. Próbując dokonać opisu, diagnozy i wyjaśnienia aktualnego stanu procesu integracji europejskiej w literaturze naukowej i w tekstach publicystycznych stosuje się szereg metafor i analogii, które służą autorom do wyjaśniania zawłości stosunków europejskich. Wielu badaczy czerpie pomysły na metafory z geometrii lub fizyki, czego przykładem mogą być takie koncepcje, jak: Europa zmiennych geometrii, Europa różnych prędkości czy koncepcja Europy koncentrycznych kręgów [Jensen i Slapin, 2012, s. 779-795].

Słynna propozycja sir R. Dahrendorfa koncentrowała się z kolei na koncepcji „Europy *a la carte*” – czyli swobodnego wyboru polityk, w których chcą

uczestniczyć państwa członkowskie. Suma powstałych w ten sposób ugrupowań tworzyłaby integrację. Pomysł ten odrzucał ideę akceptacji wspólnego dorobku prawnego i często oceniany był jako zagrożenie jedności Unii. Znani badacze procesu integracyjnego, H. i W. Wallace proponowali z kolei interesującą metaforę „klucza dzikich gęsi”. „Gęsi, kiedy wiedzą, dokąd lecą, tworzą figurę w kształcie litery V, a kiedy nie są pewne kierunku – lecą w (mniejszych) grupach. Lepiej jednak poruszać się w kluczu V. Formacja ta jest funkcjonalna z punktu widzenia aerodynamiki, bo zapewnia im siłę nośną i pozwala utrzymać szybkość podczas długich przelotów, a jednocześnie maksymalnie rekompensuje oddziaływanie turbulencji [...]. Każdy klucz gęsi faktycznie składa się z kilku rodzin, które wspólnie się posilają podczas przerw w locie. Silniejsze lub »dominujące ptaki« wydają sygnały reszcie i komenderują podczas startu, kiedy gęsi rozpoczynają lot”. [Wallace i Wallace, 1995, s. 28-29]. Metafora klucza gęsi miała służyć do opisanego zachowania rozmaitych grup podmiotów wykonujących polityczno-ekonomiczno-prawne manewry pod zmieniającym się przewodnictwem. Badacze problematyki europejskiej rozwijali tę metaforę, wskazując, że w tym stadzie jest parę orłów, więcej wróbli i są nawet nietoty.

Jeszcze większą karierę zrobiły „metafory architektoniczne”, np. integracja jako proces budowy domu. Te analogie zakładają istnienie jakiegoś przemysłowego planu budowy – programu i celu integracji. Są to jednocześnie ujęcia bardziej statyczne. Do bardziej dynamicznych metafor należy niewątpliwie metafora roweru. Unia musi się rozwijać, musi iść do przodu, bo jeśli przestanie się rozwijać, to efekt będzie taki, jak w przypadku zaprzestania pedałowania podczas jazdy na rowerze. I wreszcie ostatnia z popularnych metafor – „tocząca się kula śnieżna”. Metafora ta próbuje uchwycić trzy ważne cechy procesu integracyjnego:

- proces integracyjny ma własną dynamikę,
- obejmuje (w naturalny sposób) coraz to nowe obszary,
- staje się coraz bardziej rozległy.

Z punktu widzenia zróżnicowanej integracji w Europie, na szczególną uwagę zasługuje koncepcja J. Zielonki – profesora z Uniwersytetu w Oxfordzie, który w swojej pracy *Europa jako imperium* prezentuje nowe spojrzenie na Unię Europejską i określa współczesne stadium procesu integracyjnego jako „neo-średniowieczne imperium” [Zielonka, 2007, s. 78]. Nie jest to jednak tylko i wyłącznie metafora, ale całościowa i kompletna koncepcja opisu projektu integracyjnego. Słowo „imperium” nieuchronnie kojarzy się z imperatorem i z władzą absolutną. Unia nie ma imperatora, cesarza ani nawet jednego centrum władzy (nie mylić z centrum administracyjno-biurokratycznym). Rada Europejska,

najwyższa władza Unii, składa się z szefów rządów suwerennych państw, którzy w wielu istotnych dziedzinach mają prawo weta wobec kolektywnych decyzji. W imperium europejskim przenikają się rozmaite jednostki polityczne, funkcjonujące w systemie pozbawionym hierarchii i wyraźnego ośrodka władzy. Imperium europejskie, zdaniem Jana Zielonki, charakteryzuje się:

- pluralizmem centrów władzy – struktura rządów obejmuje coraz więcej poziomów i ośrodków władzy;
- różnorodnością (polityczną, ekonomiczną, kulturową) – rządzenie w Unii Europejskiej jest w coraz mniejszym stopniu terytorialne, za to coraz bardziej wielopoziomowe i policentryczne; polega raczej na negocjacjach między poszczególnymi poziomami niż na automatycznym wykonywaniu poleceń centrali;
- autoregulacją i współregulacją (zamiast redystrybucji);
- defensywą tradycyjnych instytucji demokratycznych [Zielonka, 2007].

2. Mechanizmy zróżnicowanej integracji

Co najmniej od początku lat 90. XX w. proces integracji w Unii Europejskiej przybrał formę zróżnicowanej integracji. Wcześniej oczywiście pojawiały się różnego rodzaju przykłady zróżnicowanych form współpracy i koordynacji w Europie, jednak dopiero Traktat z Maastricht, jego zapisy ustanawiające Unię Europejską, pogłębiające integrację w wielu obszarach, a następnie trudności z jego ratyfikacją, i wynegocjowane *opt-outs*, przyniosły obraz Europy zróżnicowanej co do stopnia i zakresu integracji.

Dwie sytuacje sprzyjające zróżnicowaniu integracji, a więc rozszerzenia i rewizje traktatowe, podlegają jednak różnej logice. W przypadku negocjacji nowych zapisów traktatowych zazwyczaj mamy do czynienia z blokowaniem (albo przynajmniej groźbami blokowania) prób pogłębiania integracji, zazwyczaj ze strony krajów członkowskich niechętnych takiemu procesowi (np. charakteryzujących się eurosceptyczną populacją), zwykle w obszarach należących do typowych atrybutów państw narodowych (np. w dziedzinie polityki zagranicznej) [Leruth, 2015, s. 816-835]. Z kolei w przypadku rozszerzeń mamy do czynienia z sytuacją w której stare państwa członkowskie – wykorzystując swoją uprzywilejowaną pozycję negocjacyjną – narzucają na nowe kraje członkowskie różnego rodzaju ograniczenia skutkujące, najczęściej czasowym, wykluczeniem z pewnego obszaru integracji. Oczywiście można wymienić szereg sytuacji, w których derogacje dotyczą starych krajów członkowskich albo o które wystę-

powwały kraje kandydujące, chroniąc interesy swoich lokalnych grup interesu bądź obawiając się negatywnych skutków zbyt szybkich procesów integracyjnych. Co do zasady obowiązują jednak tzw. „kryteria kopenhaskie”, których celem jest integracja blokowa, tzn. z ograniczeniem możliwości derogacji – co wpisuje się w logikę ograniczania zróżnicowanej integracji – przynajmniej ze strony nowych państw członkowskich.

Uzasadnienie daty początkowej okresu dynamicznego rozwoju zróżnicowanej integracji związane jest z dynamicznym procesem rozszerzania wspólnoty – z dwunastu członków do dwudziestu ośmiu – jak również z obejmowaniem procesem integracyjnym coraz to nowych kompetencji, np. polityki monetarnej (i w konsekwencji wielu innych aspektów polityk gospodarczych). Od tego momentu stopień integracji podlega negocjacom, a porządek prawny obowiązujący w Unii Europejskiej można nazwać zróżnicowaną integracją. Państwa członkowskie są zintegrowane w różnym stopniu, co jest wynikiem negocjacji akcesyjnych oraz negocjacji nad reformą traktatów.

Jakie czynniki decydują o stopniu zróżnicowanej integracji poszczególnych państw? Z badań T. Winzena i F. Schimmelfenniga wynika, iż znaczącą rolę odgrywają tutaj następujące czynniki:

- w przypadku reform traktatowych:
 - eurosceptycyzm – w krajach, gdzie społeczeństwa charakteryzują się większym stopniem negatywnych postaw wobec integracji europejskiej, obserwujemy adekwatne zachowania elit rządzących, w tym w przestrzeni ponadnarodowej (np. podczas rewizji traktatów),
 - obszar integracji – tam gdzie kompetencje podlegające uwspólnotowieniu należą do tradycyjnie rozumianych kompetencji państw członkowskich, tam obserwujemy „więcej zróżnicowania”;
- w przypadku rozszerzeń:
 - obawy co do gotowości nowych członków w zakresie pełnego uczestnictwa we wszystkich politykach wspólnotowych (zarówno ze strony starych, jak i nowych państw członkowskich),
 - obawy dotyczące reguł konkurencji na Jednolitym Rynku (np. na rynku pracy),
 - ryzyko zbyt dużych kosztów budżetowych wynikających z pełnej integracji nowych członków (np. Wspólnotowa Polityka Rolna).

Zmienne, które zbadali niemieccy analitycy potwierdziły następujące czynniki warunkujące zróżnicowanie:

- w przypadku reform traktatowych – silna tożsamość narodowa populacji danego kraju,
- w przypadku rozszerzeń – poziom zamożności nowych członków.

Co interesujące, z badań wynika, iż silna tożsamość narodowa nie ma żadnego znaczenia w przypadku rozszerzeń, a poziom zamożności społeczeństw nie jest zmienną wyjaśniającą przypadki zróźnicowania integracji przy okazji rewizji traktatowych [Winzen i Schimmelfennig, 2015]. Państwa kandydujące wykazują zróźnicowaną siłę, jeżeli chodzi o ich potencjał negocjacyjny, który w efekcie wpływa na stopień zróźnicowania w procesie integracyjnym. Siła negocjacyjna wzrasta wraz z dwoma czynnikami – zasobnością państwa kandydującego oraz poziomem eurosceptycyzmu w nim występującym. Państwa takie posiadają realne lub iluzoryczne alternatywy wobec członkostwa i w konsekwencji szybciej osiągają punkt, w którym koszty członkostwa przewyższają korzyści wynikające z członkostw (lub koszty braku członkostwa) [Andersen i Sitter, 2006, s. 313-330].

Z perspektywy starych państw członkowskich moment rozszerzenia również nie pozostaje neutralny. Rozszerzenie niesie ze sobą wiele możliwości, ale również wyzwania. Ich dotychczasowe korzyści integracyjne (np. interesy poszczególnych grup przemysłowych [Genschel i Jachtenfuchs, 2014, s. 1-23]) mogą zostać zagrożone przez podmioty pochodzące z nowych krajów członkowskich. Dla obywateli starych krajów członkowskich problemem może stać się presja migracyjna i związana z nią wzmożona konkurencja na rynku pracy. Dla samorządów, wyzwaniem może być skromniejsza oferta z Brukseli w zakresie funduszy europejskich. Dla samej Brukseli wreszcie – możliwości implementacyjne nowych państw członkowskich (np. w zakresie porozumienia z Schengen). Zróźnicowana integracja stanowi instrument neutralizujący powyższe wyzwania – pozwala on zneutralizować różnice w zakresie preferencji, stopnia rozwoju gospodarczego czy możliwości administracyjnych, aż do momentu, w którym osiągną one odpowiedni poziom konwergencji.

Podsumowanie

Zróźnicowana integracja może być rozumiana jako instytucjonalna odpowiedź na rosnącą heterogeniczność preferencji i możliwości państw członkowskich, wynikające z procesów pogłębiania i poszerzania integracji [Schimmelfennig, 2014, s. 683]. Sposobami, poprzez które rozwija się zróźnicowana integracja są przede wszystkim *opt-outs*, wyłączenia z poszczególnych fragmentów polityk sektorowych, jak również okresy przejściowe, zaś w odniesieniu do państw pozostających poza Unią Europejską – umowy stowarzyszeniowe, pakiety umów bilateralnych czy rozwiązania multilateralne, jak np. Europejski Obszar

Gospodarczy [Boerzel, 2005, s. 217-236]. Zróżnicowanie integracji europejskiej nie jest jej wynaturzeniem, malformacją, tymczasowym rozwiązaniem przejściowym. Zróżnicowanie jest jedną z podstawowych cech integracji europejskiej, jest też jej cechą permanentną. Jak zauważa J.E. Fossum, zróżnicowana integracja ma ogromny potencjał, jeśli chodzi o przyszły rozwój integracji europejskiej [Fossum, 2015, s. 799-815]. Biorąc pod uwagę aktualne tendencje w Unii Europejskiej, koncepcja zróżnicowanej integracji pozwoli jednocześnie na szybszą ścieżkę integracyjną dla jednych państw i na wolniejszą ścieżkę, czy wręcz dezintegrację, w przypadku innych państw. Dla wszystkich jednocześnie oferuje możliwość zróżnicowanej integracji w poszczególnych politykach i konstelacjach instytucjonalnych.

Dotychczasowa historia integracji europejskiej to historia nie tylko poszerzania i pogłębiania integracji, ale również – w konsekwencji – jej zróżnicowania. *United in Diversity* – slogan przyjęty jako oficjalne hasło Unii Europejskiej przez Parlament Europejski w maju 2000 r., sam w sobie zawiera zapowiedź zróżnicowania. Zawiera on w swojej krótkiej treści zarówno walor opisowy, jak i eksplanacyjny. Ponad wszystko jednak sygnalizuje niezmienną walkę pomiędzy siłami jednoczącymi i różnicującymi [Allemand, 2005, s. 586-61]. Koncepcje zróżnicowanej integracji będą dobrze służyły Staremu Kontynentowi, o ile wypracowany zostanie mechanizm neutralizujący możliwość „jazdy na gapę”. Korzystanie z dobrodziejstw integracji nie może zostać odłączone od konieczności ponoszenia związanych z nią kosztów. Członkowie zainteresowani tylko i wyłącznie konsumpcją korzyści integracyjnych, muszą liczyć się z ryzykiem wykluczenia z ugrupowania, bądź z jego twardego jądra. Jednocześnie struktura integracyjna musi zostać skonstruowana w taki sposób, aby jej opuszczenie przez jednego z partnerów nie przynosiło zbyt dużych kosztów dla pozostałych integrujących się stron.

Literatura

- Allemand F. (2005), *The Impact of the EU Enlargement on Economic and Monetary Union: What Lessons Can Be Learnt from the Differentiated Integration Mechanisms in an Enlarged Europe?* “European Law Journal” September, Vol. 11(5), s. 586-617.
- Andersen S., Sitter N. (2006), *Differentiated Integration: What is it and How Much Can the EU Accomodate?* “European Integration”, Vol. 28(4), s. 313-330.
- Boerzel T. (2005), *‘Mind the Gap!’ European Integration between Level and Scope*, “Journal of European Public Policy”, Vol. 12(2), s. 217-236.

- Fossum J.E. (2015), *Democracy and Differentiation in Europe*, "Journal of European Public Policy", Vol. 22(6), s. 799-815.
- Genschel P., Jachtenfuchs M. (2014), *Introduction: Beyond Market Regulation. Analysing the European Integration of Core State Powers* [w:] P. Genschel, M. Jachtenfuchs (ed.), *Beyond the Regulatory Polity? The European Integration of Core State Powers*, Oxford University Press, Oxford, s. 1-23.
- Jensen C., Slapin J. (2012), *Institutional Hokey-Pokey: The Politics of Multispeed Integration in the European Union*, "Journal of European Public Policy", Vol. 19(6), s. 779-795.
- Kölliker A. (2001), *Bringing Together or Driving apart the Union? Towards a Theory of Differentiated Integration*, "West European Politics", Vol. 24(4), s. 125-151.
- Leruth B. (2015), *Operationalizing National Preferences on Europe and Differentiated Integration*, "Journal of European Public Policy", Vol. 22(6), s. 816-835.
- Leruth B., Lord C. (2015), *Differentiated Integration in the European Union: A Concept, a Process, a System or a Theory?* "Journal of European Public Policy", Vol. 22(6), s. 754-764.
- Mohler L., Seitz M. (2012), *The Gains from Variety in the European Union*, "Review of World Economics", Vol. 148, s. 475-500.
- Neve J.-E. de (2007), *The European Onion? How Differentiated Integration is Reshaping the EU*, "European Integration" September, Vol. 29(4), s. 503-521.
- Schimmelfennig F. (2014), *EU Enlargement and Differentiated Integration: Discrimination or Equal Treatment?* "Journal of European Public Policy", Vol. 21 (5), s. 681-698.
- Winzen T., Schimmelfennig F. (2015), *The Choice for Differentiated Europe; Why European Union Member States Opt out of Integration*, Paper prepared for the 14th biennial conference of the European Union Studies Association, 5-7 March, Boston, MA.
- Wallace H., Wallace W. (1995), *Flying Together in a Larger and More Diverse European Union*, Netherlands Scientific Council for Government Policy, The Hague.
- Zielonka J. (2007), *Europa jako imperium. Nowe spojrzenie na Unię Europejską*, PISM, Warszawa.

DIFFERENTIATED INTEGRATION IN EUROPE – SOURCES, MECHANISMS, CONSEQUENCES

Summary: Differentiated integration, as a scholarly concept as well as a real political phenomenon, gains increasing attention both in academic reflection and in the public discourse. It requires scientific exploration allowing for full understanding and explanation. Therefore this paper identifies its sources, major characteristics, it overviews its main classifications as well as it shows the basic mechanisms of differentiated integration. In its conclusive part, the paper also points to its potential consequences and side-effects. Various concepts of differentiated integration are not treated any more as an

aberration of the European integration process but its legitimate mainstream. However, it should be applied wisely and carefully since it carries some risk of desintegration for the European Union project.

Keywords: differentiated integration, European Union.